

Bogdan Kolar, Slovenian Priests and Priests of Slovenian Descent in the Catholic Communities of California, San Francisco: Educational and Dramatic Club, Ljubljana: Salve, 2004, 190 str.

Nedvomno je delovanje slovenskih misijonarjev in duhovnikov ter katoliški organizacij v Združenih državah Amerike mnogo bolj raziskano kot velja to za ostale skupine Slovencev, ki so si kot ekonomski izseljenci ali politični emigranti, začasno ali stalno, v zadnjih dveh stoletjih našli nov dom na drugi strani Atlantika. In to ne od nedavnega, saj je že Jurij Trunk posvetil velik del delovanju »slovensko-ameriške katoliške« Cerkve in duhovnikov v svoji knjigi, *Amerika in Amerikanci*, ki je izšla leta 1912 v Celovcu. Zlasti plodovita je bera del o slovenskih misijonarjih, kjer je v ospredju predvsem Friderik Baraga (1797–1868)¹, manj pa njegovi nasledniki, med slednjimi zlasti Franc Pirc (1785–1880).² Kar nekoliko v senci je delovanje duhovnika Antona Fistra (1808–1881), 'enfant terrible' svojega časa, saj s sodelovanjem v revolucionarnem dogajanju na Dunaju 1848/49 in zlasti z idejami o avtoriteti razuma, ki je pred avtoriteto osebnosti ali religije (pod vplivom J. J. Rousseauja in L. A. Feurbacha), nedvomno ni bil priljubljen v Cerkvi, avstrijska oblast pa ga je celo obsodila na smrt, zato je pobegnil v Ameriko. Pregled delovanja katoliške Cerkve v ZDA nam daje delo zgodovinarja Darka Friša.³ Omenjeni avtor je skupaj z B. Kolarjem in A. Vovkom izdal tudi delo o delovanju najmočnejše katoliške organizacije v ZDA, tj. Kranjsko slovenske katoliške jednote.⁴ Kar obsežno delo o Juriju Trunku je prišla izpod računalniških tipk zgodovinarja Matjaža Klemenčiča, ki je povezal njegovo življenjsko pot z zgodovinama krajev Leadville (Kolorado) in San Francisco (Kalifornija).⁵ Tudi podpisani tega poročila ni ostal ob strani, saj je (bilo) slovensko izseljenstvo tesno povezano z vpetostjo Cerkve v migracijske procese, zlasti v odnosu do slovenskih vernikov po svetu.⁶ In verjetno drži teza, da je bila najbolj aktivni del »delujoče javnosti«, ne samo pri svojih prizadevanjih zanje v domovini, ampak tudi med izseljenci samimi.

¹ Omenima naj samo nekaj del: Baragov simpozij v Rimu (ur. Edo Škulj). Simpoziji v Rimu 17 (zbornik). Celje: Mohorjeva družba, 2000.

² Npr. William P. Furlan, *In Charity Unfeigned. The Life of Father Francis Xavier Pierz*. St. Cloud: Diocese of St. Cloud, 1952; Marjan Drnovšek, *Franc pirc (1785–1880): sadjar na Kranjskem in misijonar v Ameriki*. Naklo: Občina Naklo, 2003; sklop prispevkov o Pircu (avtorjev A. Vovko, S. Granda, B. Kolar, M. Kodrič, M. Drnovšek in M. Humar) v *Dve domovini / Two Homelands* 18, 2003, str. 9–96.

³ Darko Friš, *Ameriški Slovenci in katoliška Cerkev 1871–1924*. Celovec-Ljubljana-Dunaj: Mohorjeva družba, 1995.

⁴ Darko Friš, Bogdan Kolar, Andrej Vovko, *Prvih sto let Kranjsko slovenske katoliške jednote*. Pregled zgodovine KSKJ 1894–1994. Ljubljana: Izseljensko društvo Slovenija v svetu, 1997.

⁵ Matjaž Klemenčič, *Jurij Trunk med Koroško in Združenimi državami Amerike ter zgodovina slovenskih naselbin v Leadvillu, Kolorado, in v San Franciscu, Kalifornija*. Celovec-Ljubljana-Dunaj: Mohorjeva družba, 1999.

⁶ Marjan Drnovšek, *Slovenski izseljenci in Katoliška cerkev*. Cerkev na Slovenskem v 20. stoletju. Ljubljana: Družina, 2002.

Pozornost Bogdana Kolarja⁷ velja duhovnikom v Kaliforniji, ki ni bila med najbolj množičnimi smerni slovenskih izseljencev. Gledano v celoti za Združene države je prišlo v to državo največ slovenskih duhovnikov v avstrijski dobi do prve svetovne vojne, kar je razumljivo z ozirom na število prihajajočih Slovencev v času množičnega izseljevanja, in nato po drugi svetovni vojni kot politični begunci, s škofom Gregorijem Rožmanom vred. Med njimi je bilo veliko Salezijancev (str. 106–118). Vedno več je bilo tudi duhovnikov, ki so bili rojeni v Združenih državah, med njimi jih je vsaj 15 delovalo tudi v Kaliforniji (str. 119–128). Tudi za duhovnike Kalifornija ni bil najbolj pogost cilj, razen v obdobju t. i. 'Golden Rush Era'. Kot poslediva povojnega begunstva so po letu 1949 prihajali tudi v to zvezno državo z viškom leta 1970, ko je v njej delovalo 20 slovenskih duhovnikov. Avtor na podlagi arhivskega gradiva cerkvenih organizacij v ZDA, časopisnega gradiva (vključno z Ave Maria in Ave Maria koledarjem) in literature naniza biografske črtice, bolj ali manj obsežne – odvisno pač od najdenih podatkov, in sicer za območje Kalifornije od začetkov njihove prisotnosti v tej državi sredi 19. stoletja do najnovjših časov. Poudarek je na konkretnih podatkih o posameznikih, kar je podkrepljeno tudi z obsežnimi opombami, navedbo literature in imenskim kazalom. V prilogi je objavljeno štirinajst dokumentov in časopisnih člankov, v glavnem iz ameriških virov.

Če izpostavim predvsem deli D. Friša in B. Kolarja, slednjega zlasti z delom o slovenskih misijonarjih, in tudi mnogih ostalih avtorjih, ki pišejo o delovanju katoliške (tudi evangeličanske⁸) Cerkve, ugotavljam, da je izšlo kar nekaj del (predvsem člankov), ki govorijo o vlogi Cerkve v posameznih izseljenskih okoljih in tudi v odnosu Cerkve v matični domovini do izseljenstva. Vendar je največja pozornost, poleg misijonarstva⁹, posvečena le Cerkvi v Združenih državah Amerike, manj v njenem delovanju med izseljenci v Evropi, Južni Ameriki in Avstraliji. Celovite analize teh odnosov nimamo, saj dosedanje raziskave bolj ali manj prinašajo 'preglede', ki so bogati po podatkih. Manjkajo nam primerjalne analize skozi zgodovinopisno optiko, upoštevajoč tako prostorsko kot časovno dimenzijo, npr. podobnosti in razlike med cerkveno organiziranostjo in delovanjem doma in po svetu, odnosi z drugimi Cerkvami v novem okolju, združevanje različnih etničnih skupin na podlagi vere, prilagajanje cerkvenega življenja novim okoljem zaradi političnih, socialnih, kulturnih in drugih razlogov, vloga Cerkve v društvenem življenju in odnosi do drugače mislečih, vprašanje verske mlačnosti in

⁷ Avtor knjige, profesor cerkvene zgodovine, arhivist in dekan Teološke fakultete v Ljubljani, je preživel enoletni študijski dopust v Kaliforniji (2003/04) med tamkajšnjimi Slovenci. Ob pomoči, ki jo je dobil s strani stanovskih kolegov in z lastnimi prizadevanji, je zbral podatke o duhovnikih slovenskega rodu in potomcih, ki so postali duhovniki, in so delovali v Kaliforniji.

⁸ Npr. Mihael Kuzmič, Slovenski izseljenci iz Prekmurja v Bethlehemu v ZDA 1893–1924. Naselitev in njihove zgodovinske, socialne, politične, literarne in verske dejavnosti. Ljubljana: Založba ZRC (Migracije 2), 2001.

⁹ Npr. Bogdan Kolar, Na misijonskih brazdah Cerkve. Oris zgodovine slovenskega misijonstva. Celje: Mohorjeva družba, 1998.

odpadništva v izseljenskih okoljih itd. Kot prvo je potrebno vsaj pregledno znanstveno delo, kot ga imamo s že citiranim *Cerkev na Slovenskem v 20. stoletju*, samo, da bi nosil naslov (ustrezna temu naj bi bila tudi vsebina) *Cerkev v izseljenstvu v 19. in 20. stoletju*. To naj bi bil projekt, ki bi združil vse raziskovalce, doma in po svetu, ki bi z znanstvenega vidika obdelali omenjeno temo.

Marjan Drnovšek